

Volumul are drept reper Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) ca eveniment teologic, eclezial și imperial, în care se întâlnesc mărturia episcopilor, mărturisirea dogmatică a credinței și asumarea publică a creștinismului de către puterea politică, simbolizată de discursul împăratului Constantin cel Mare. Definierea termenului Ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ apare aici ca o veritabilă biruință teologică, prin care Biserica reușește să depășească limitele gândirii filosofice și să exprime, cu fidelitate, Taina Sfintei Treimi.

Dimensiunea canonică și liturgică a autorității sinodale niceene este abordată prin studii care investighează stabilirea datei Paștilor, receptarea Sinodului în textele Penticostarului, explorarea Sinaxarului din „Duminica a șaptea după Paști a celor trei sute optsprezece Părinți de la Sfântul Întâiul Sobor din Niceea (325)”, cercetarea modului în care formulele trinitare, implicit cele hristologice și pnevmatologice niceene, se oglindesc în rugăciunea de hirotonie a preotului și, nu în cele din urmă, interpretarea sfintelor canoane ale Sinodului I ecumenic cu privire la primirea ereticilor și schismaticilor și impactul lor asupra vieții bisericești. Aceste contribuții arată că Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) nu a formulat doar hotărâri (ὄροι συνόδων) pentru rezolvarea problemelor doctrinare, ci și hotărâri care reglementau aspecte de disciplină din viața Bisericii, cunoscute sub denumirea de κανόνες.

Editorii

ISBN: 978-630-000-000-0

edituradoxologia.ro
f Editura Doxologia

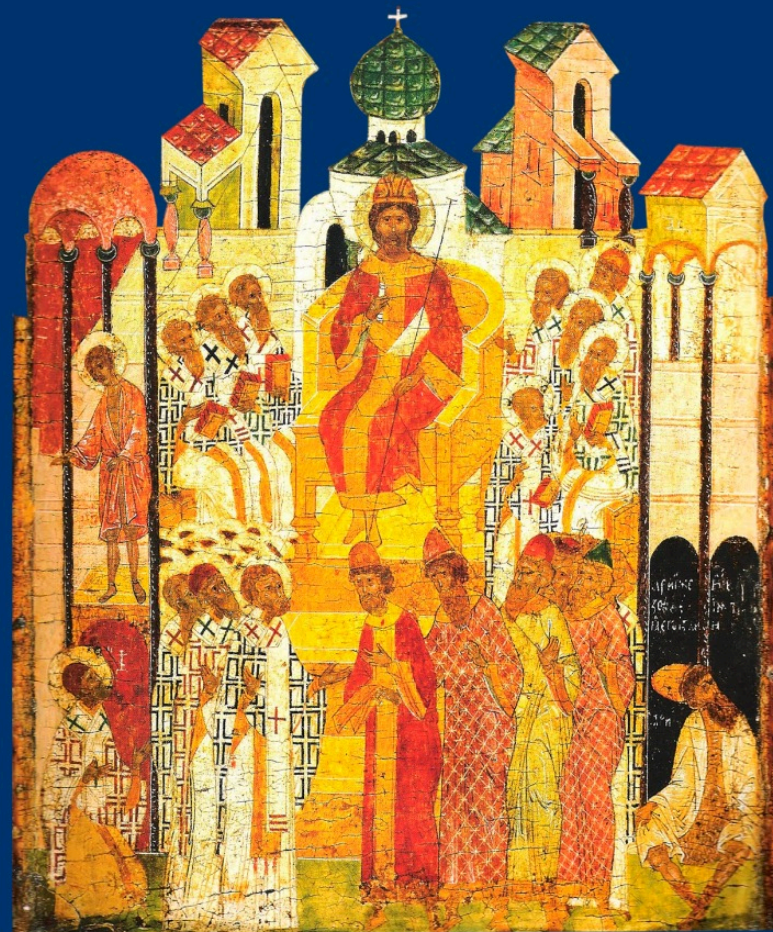
Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Emilian-Iustinian Roman,
Pr. Cristian-Alexandru Barnea
(editori)

Sinodul de la Niceea, 325

Mărturie a Sfinților Părinți, mărturisire de credință și autoritate canonică

editura
doxologia

editura
doxologia

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Emilian-Iustinian Roman,
Pr. Cristian-Alexandru Barnea
(editori)

Sinodul de la Niceea 325

Mărturie a Sfinților Părinți,
mărturisire de credință și autoritate canonică

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea
Pr. Emilian-Iustinian Roman
(editori)

SINODUL DE LA NICEEA (325)

**Mărturie a Sfinților Părinți, mărturisire de credință și
autoritate canonică**

Coordonatorii seriei *Universitas*:
Pr. conf. univ. dr. Paul-Cezar Hârlăoanu
Pr. conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman
Pr. lect. univ. dr. Cristian-Alexandru Barnea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Sinodul de la Niceea (325): mărturie a Sfinților Părinți, mărturisire de credință și autoritate canonică / ed.: pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, pr. Cristian-Alexandru Barnea, pr. Emilian-Iustinian Roman. - Iași: Doxologia, 2025
ISBN 978-630-301-275-9

- I. Hârlăoanu, Paul-Cezar (ed.)
II. Barnea, Cristian-Alexandru (ed.)
III. Roman, Emilian-Iustinian (ed.)
2

Tehnoredactor: Rema Zugravu
Design copertă: Lucian Dragomir
Prepress: Leonard Lunguleac

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, Iași
Tel.: +40 374704804
E-mail: editura@doxologia.ro
 Editura Doxologia

Comenzi:
<https://edituradoxologia.ro>
Email: comenzi@edituradoxologia.ro
Tel.: +40 724 550 463

© Doxologia, 2025
ISBN 978-630-301-275-9

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea
Pr. Emilian-Iustinian Roman
(editori)

SINODUL DE LA NICEEA (325)

**Mărturie a Sfinților Părinți,
mărturisire de credință
și autoritate canonică**

DOXOLOGIA
Iași, 2025

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	7
Mărturie „creștină” în vremea Macabeilor (Pr. prof. univ. dr. habil. Viorel-Cristian Popa).....	11
Conceptul de mărturisire și martiriu în Biserica primului veac apostolic: Sfântul Arhidiacon Ștefan (Pr. conf. univ. dr. habil. Vasile-Doru Fer).....	27
Keyword-uri vechi într-o lume a conceptelor noi. (De)limitări conceptuale ale termenului <i>σύνοδος</i> (Lect. univ. dr. Alexandru Prelipcean)	41
From Yavne to Nicaea. Jewish Influences in the Development of the Christian Synodal Tradition? (Rev. Assoc. Prof. Ph.D. habil. Cătălin Vatamanu)	65
De la Sinodul apostolic (49/50) la primul Sinod ecumenic (Niceea, 325). Câteva considerații ecleziologico-canonice privind regimul sinodalității (Conf. univ. dr. Cătălina Mititelu)	87
Cuvântarea lui Constantin cel Mare la adunarea sfinților – depozitia publică a unui împărat convertit (Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan).....	119
Ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ: expresia biruinței Niceei asupra platonismului mediu (Prof. dr. Vasile Cristescu)	131
Simbolul de credință al celor 318 Sfinți Părinți ai Sinodului de la Niceea (325), chintesență a învățaturii de credință ortodoxă (Pr. prof. univ. dr. emerit Nicolae V. Dură)	161
The Celebration of Easter and the First Ecumenical Council (Dr. Eirini Artemi).....	199

Primirea în Biserică a catarilor și paulianiștilor conform sfintelor canoane ale Sinodului I Ecumenic (325) <i>(Conf. univ. dr. pr. Emilian-Iustinian Roman)</i>	213
Întâiul Sinod Ecumenic de la Niceea în lumina textelor Penticostarului. O explorare a Sinaxarului din Duminica a șaptea după Paști <i>(Lect. dr. habil. Dragoș Boicu)</i>	231
Τάξις ἐπί χειροτονία Προεσβυτέρου prin lentila Sinodului I Ecumenic, spre teologia contemporană <i>(Pr. Claudiu Ioan Coman)</i>	261
Iconografia Sinodului I Ecumenic de la Niceea exprimată în pictura eclesială <i>(Conf. univ. dr. pr. Ilie Melniciuc-Puică)</i>	295
Un monument teologic postniceean: Epistolele Sfântului Vasile cel Mare din perspectivă trinitară <i>(Pr. lect. univ. dr. Florin Toader Tomoioagă)</i>	313
Coordonate ale dialogului spiritual la Sf. Dumitru Stăniloae și Sf. Arsenie Boca <i>(Conf. univ. dr. pr. Adrian Lucian Dinu, Conf. univ. dr. Claudia Elena Dinu)</i>	329
Niceea ca temelie comună și provocare durabilă pentru Mișcarea ecumenică: Primul Sinod Ecumenic și Crezul său în dialogurile teologice bilaterale <i>(Prof. univ. dr. Johannes Oeldemann)</i>	353
Invocarea Sinodului de la Niceea: reflecții hermeneutice din perspectivă luterană <i>(Prof. univ. dr. Jennifer Wasmuth)</i>	377

CUVÂNT ÎNAINTE

Anul 2025 este un an cu semnificație deosebită, pe de o parte pentru istoria creștinătății, întrucât se împlinesc 1700 de ani de la întrunirea sinodului de la Niceea, iar pe de altă parte, pentru Biserica Ortodoxă Română, care, în ședința Sfântului Sinod din 29 februarie 2024, a proclamat acest an drept „Anul omagial al Centenarului Patriarhiei Române” și „Anul comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea”. Totodată, anul 2025 marchează și alte două evenimente deosebit de importante pentru istoria și identitatea poporului român, anume: împlinirea a 140 de ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885) și sfințirea picturii Catedralei Naționale (26 octombrie 2025).

Volumul de față are ca nucleu Sinodul I ecumenic de la Niceea (325), nu doar ca eveniment istoric, fondator pentru tradiția sinoadelor ecumenice, ci și ca realitate bisericească vie, în care se articulează, într-o sinteză teologică, învățătura Bisericii, mărturia Sfinților Părinți, mărturisirea de credință și exercițiul autorității canonice. Astfel, Sinodul de la Niceea (325) apare ca expresie a maturizării conștiinței ecleziale, doctrinare și sinodale a Bisericii, născute din experiența martirică a primelor veacuri creștine și asumată ca fiind normativă pentru viața eclezială.

Primele două studii ale volumului prezintă orizontul pre-niceean al mărturiei și martiriului, reliefând martiriul Macabeilor ca „matrice spirituală pentru ceea ce a devenit în creștinism ideea de martiriu” și mărturia deplină a Bisericii din primul veac apostolic, marcat de prigoane, sacrificii și mărturisiri, cu numeroși mărturisitori care și-au pus viața ca jertfă la umbra crucii, exemplul elocvent fiind Sfântul Arhidiacon Ștefan. Această accentuare a mărturisirii

și a martiriului va da naștere, în mod firesc, unei articulări comune a adevărului de credință, menită să depășească fragmentarea locală și să conducă la o asumare eclezială.

Studiile dedicate conceptului de sinod și tipurilor acestuia oferă o fundamentare conceptuală și istorică indispensabilă. Ele subliniază faptul că sinodalitatea nu reprezintă o inovație conjuncturală, ci expresia adunării episcopilor convocați în sinod pentru a decide cu privire la întreita slujire a Bisericii.

Volumul are drept reper Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) ca eveniment teologic, eclezial și imperial, în care se întâlnesc mărturia episcopilor, mărturisirea dogmatică a credinței și asumarea publică a creștinismului de către puterea politică, simbolizată de discursul împăratului Constantin cel Mare. Definirea termenului Ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ apare aici ca o veritabilă biruință teologică, prin care Biserica reușește să depășească limitele gândirii filosofice și să exprime, cu fidelitate, Taina Sfintei Treimi.

Dimensiunea canonică și liturgică a autorității sinodale niceene este abordată prin studii care investighează stabilirea datei Paștilor, receptarea Sinodului în textele Penticostarului, explorarea Sinaxarului din „Duminica a șaptea după Paști a celor trei sute optsprezece Părinți de la Sfântul Întâiul Sobor din Niceea (325)”, cercetarea modului în care formulele trinitare, implicit cele hristologice și pneumatologice niceene, se oglindesc în rugăciunea de hirotonie a preotului și, nu în cele din urmă, interpretarea sfintelor canoane ale Sinodului I ecumenic cu privire la primirea ereticilor și schismaticilor și impactul lor asupra vieții bisericești. Aceste contribuții arată că Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) nu a formulat doar hotărâri (ἄφοι συνόδων) pentru rezolvarea problemelor doctrinare, ci și hotărâri care reglementau aspecte de disciplină din viața Bisericii, cunoscute sub denumirea de κανόνες.

Volumul se deschide apoi spre receptarea post-niceeană, prin analiza epistolelor Sfântului Vasile cel Mare, ca exemplu de teologie trinitară cristalizată, care explicitează doctrina afirmată de Crezul niceean. În același timp, reflecțiile asupra dialogului spiritual

la Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae și Sfântul Arsenie Boca evidențiază actualitatea paradigmei niceene în gândirea teologică românească contemporană.

În fine, ultimele studii plasează Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) în orizontul dialogului contemporan, acesta devenind nu doar un reper al trecutului, ci și o instanță de discernământ pentru prezent și viitor, chemată să susțină o mărturisire comună a credinței într-o lume marcată de fragmentare religioasă și culturală.

Prin această abordare integrativă, volumul de față își asumă misiunea de a reafirma actualitatea teologică, eclezială și canonică a Sinodului I ecumenic de la Niceea, invitând cititorul să depășească simpla erudiție și să se deschidă spre înțelegerea profundă a învățăturilor Bisericii, ca spațiu al mărturisirii, comuniunii și mântuirii.

Ne exprimăm recunoștința noastră filială Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, atât pentru purtarea de grijă părintească și spijinul acordat, cât și pentru arhierasca binecuvântare în vederea publicării volumului la Editura Doxologia.

Mulțumiri alese adresăm, de asemenea, contributorilor acestui volum pentru promptitudinea cu care ne-au pus la dispoziție lucrările de înaltă ținută academică în vederea publicării.

Nu în ultimul rând, întreaga noastră recunoștință se îndreaptă către Arhim. Dr. Hrisostom Rădășanu, Consilier învățământ al Arhiepiscopiei Iașilor, care a facilitat publicarea volumului, precum și către ostenitorii Editurii Doxologia, care l-au editat cu profesionalism.

Editorii